

მოგონება თინათინ ყაუხჩიშვილზე

„ეს საქმე ჩემთვის ისეთივეა, დაახლოებით,
როგორც ჩემი შვილებისათვის ზრუნვა“
თინათინ ყაუხჩიშვილი

საზოგადოებაში დამკვიდრებული იყო აზრი, რომ მეცნიერის სრული აღიარებისთვის გარკვეული დროა საჭირო და ამიტომ თავშეკავებას იჩენდნენ მისი საბოლოო შეფასებისგან. მაგრამ სამეცნიერო არენაზე თავისი განსწავლულობით, ღრმა ანალიტიკური აზროვნებით გამორჩეულმა თინათინ ყაუხჩიშვილმა თავიდანვე მიიპყრო ყურადღება და სიცოცხლეშივე მიიღო ჭეშმარიტი აღიარება და დაფასება.

წინამდებარე წერილი მიზნად მისი მრავალმხრივი მოღვაწეობის შეფასებას არ ისახავს. მე მსურს მხოლოდ ერთი პიროვნული შტრიხი შევმატო მის ბიოგრაფიას.

რამდენიმე ხნის წინ გამოვიდა წიგნი-ცნობარი ქალი აკადემიკოსების შესახებ.

მონაცემები ქალბატონ თინათინ ყაუხჩიშვილზე თავდება მისივე გამოთქმული სიტყვებით: „ჩემი ცხოვრების მრწამსი არის წიგნის სიყვარული ბავშვობიდან, შრომისმოყვარეობა, თავმოყვარეობა, პრინციპულობა, პუნქტუალობა, მოვალეობის გრძნობა“.

ამ ჩამონათვალს ერთი ღირებულება, რაც ქალბატონ თინას ახასიათებდა, აკლია - ესაა გულისხმიერება, თუმცა არ არის გამორიცხული, რომ მას იგი „მოვალეობის გრძნობაში“ აერთიანებდა.

ღიახ, გარეგნულად ამაყი, ოდნავ მკაცრი ქალბატონი თინა იყო სათუთი, გულისხმიერი. დახმარების ხელის განვდომა მას თავის მოვალეობად მიაჩნდა. დახმარებაში არ ვგულისხმობ მატერიალურ მხარეს. ის მორალურად მხარში ედგა თავის ახლობელ ადამიანებს და გაჭირვების უამს მართო არ ტოვებდა.

ისე მოხდა, რომ მეც გავხდი მისი გულისხმიერების ობიექტი. ეს იყო მაშინ, როდესაც ჩემს მშობლებს ძლიერ სჭირდებოდათ გვერდში დგომა. 1943 წელს, მეორე მსოფლიო ომის დროს, დავიბადე. ჩემი მშობლები სრულიად ახალგაზრდები იყვნენ - დედა 17, მამა 19 წლისა. შეიძლება ითქვას, იმჟამად მათ ბავშვის მოვლა-პატრონობის საქმეში ჭკუის დამრიგებელიც კი არ ჰყავდათ, რადგანაც არც ერთს არ ჰყავდა მშობელი. და აი ეს მოვალეობა იკისრა ქალბატონმა თინამ, რომელიც ჩემი ბიძის, გიორგი მელიქიშვილის და ბიცოლის, ელენე დოჩანაშვილის უახლოესი მეგობარი იყო.

იმ დროისთვის ადამიანებისგან გულისხმიერება და გვერდში დგომა დიდად მნიშვნელოვანი საქმე იყო და ქალბატონი თინა დიდი რუდუნებით

ეხმარებოდა ჩვენს ოჯახს. ჩემს შემდეგ, 2 თვეში ჩემი ბიძაშვილი ირინე მელიქიშვილი დაიბადა. აქაც, რა თქმა უნდა, მოვლენების ცენტრში ისევ ქალბატონი თინა აღმოჩნდა.

სულ ცოტა ხნის წინ გიორგი მელიქიშვილის წიგნზე მუშაობისას, არქივში რამდენიმე წერილი ვიპოვნეთ. აი ერთ-ერთი მათგანი:

„Леночка, როგორ ხარ, როდის გამოდიხარ? ალბათ შაბათისთვის, არა? უნდა გახარო, რომ ჯანაშიას უთქვამს მამასთვის, შენტვის ადგილი ჰქონია მუზეუმში (ხელნაწერების განყოფილებაში), (შეჰკითხვია ხომ შესძლებსო), მაგრამ შალვა ამირანაშვილს იუშმანოვი მოუწვევია (ჯანაშიას უკითხავად, ის ხომ დირექტორია). ეხლა სიმონები იმის იმედზე არიან, რომ იუშმანოვი არ ჩამოვა. კიდევ, რომ ჩამოვიდეს, რაკი ჯანაშიას გუმანში ჰყოლიხარ, რალაცას მოგიხერხებს. (Я начинаю его уважать), სხვა რა მოგწერო? ჟორას საუზმით ვამარაგებ. ყველას ძალიან გვაინტერესებს შენი ასული. ზოგმა სახელი „მარიკა“ მოიწონა...

ველი დაწვრილებით წერილს.

გკოცნით ბევრს, თინა. 2/ VI.“

და მეორე წერილი: „Леночка, როგორ ხარ, გენაცვალე? გუშინ ვერ მოვედი (ხომ იცი, კვირას хозяйка ვარ, მით უმეტეს იულია სოფელში იყო). ნუ დაიზარებ და ჩემი ნათლულის «подробности» მომწერე. ჟორამ თქვა 8 ½ გირვანქა არისო. მეტი არაფერი ვიცი... ველი შენს წერილს. მამაჩემმა სთქვა, ბავშვს მარიამი (მარიკა) დაარქვითო. მე მაინცდამაინც არ მომწონს. ჩემი ნება, რომ იყოს ელენეს დავარქმევდი და ელიკოს დავუძახებდი. გკოცნი, თინა.“

თავის მეგობარს საავადმყოფოში ყოველ დღე რომ აკითხავდა და მის ოჯახსაც უყურადღებოდ არ ტოვებდა, წერილებიდან კარგად ჩანს.

ვის არ სწვდებოდა ქალბატონი თინას მზრუნველი ხელი. ერთ-ერთ წერილში ვკითხულობთ: „ლენა, თუ არ გაგიძნელდება, შენი ბავშვების გერმანულის მასწავლებელს ჰკითხე, ხომ არ აიყვანს ბავშვს ჩვენსავე რაიონში, კვირაში ორჯერ. ეთერი ჟორდანისას გოგონას უნდა მასწავლებელი. ცხოვრობენ ჩემს ეზოში... ბავშვი სკოლაში დილის ჯერშია. პასუხი ან ჟორას პირით შემომითვალე, ან ეთერი ჩამოვა შენთან... ველი შენს პასუხს. ეს საქმე ჩემთვის ისეთივეა, დაახლოებით, როგორც ჩემი შვილებისათვის ზრუნვა, ისე რომ, თუ პროტექცია დამჭირდა, შემანიე იმ ქალთან ერთი-ორი სიტყვა.

თინა ყაუხჩიშვილი.“

აქ საუბარია ელენე (ნენა) გიგოლაშვილზე, რომელიც შარშან უკანასკნელ გზაზე გავაცილეთ.

მიმონერა იმდენად ხშირი და ყოველდღიური საქმიანობის შემცველი იყო, რომ დღევანდელ მობილური ტელეფონების ფუნქციას ასრულებდა, მაგრამ ტელეფონი ვერ შემოგვინახავდა ინფორმაციას იმის შესახებ, რომელშიც ახლობლების მიმართ მზრუნველობა ასე კარგად ჩანს. ტელეფონს კი რაც შეეხება კარგად მახსოვს, რომ ქალბატონი თინა სიცოცხლის ბოლომდე,

ქალბატონ ელენეს ტელეფონით თითქმის ყოველდღე ესაუბრებოდა და ყოველივეს საქმის კურსში იყო.

გვიან, როდესაც უნივერსიტეტში ჩავაბარე და შემდგომ როდესაც ისტორიის ინსტიტუტში მივედი, დედა მახსენებდა: „არ დაგავინყდეს, რომ თინა ყაუხჩიშვილის მაღლი შენზეც იქნება გადმოსული და აბა შენ იცი, როგორ წარმართავ შენს საქმიანობასო“.

მართლაც, ჩემთვის აკადემიური სამყარო არ იყო უცხო. ბევრ ადამიანს ვიცნობდი, მაგრამ არასდროს მაგინყდებოდა, რომ ერთი ყველაზე მეტად „მაკონტროლებელი თვალი“ ჩემსკენ იყო მომართული. შემეშლებოდა რამე, თუ წარმატებას მივალწევდი, პირველ რიგში ჩემი ბიცოლა იგებდა ამას, რალა თქმა უნდა, თინა ყაუხჩიშვილისგან.

კიდევ ერთი ამბავი მინდა გავიხსენო ჩემი პირადი ცხოვრებიდან. დაახლოებით 7-8 წლის ვიქნებოდი, როდესაც სკოლაში, გაკვეთილის მიმდინარეობის დროს ჩვენი ფიზკულტურის მასწავლებელი მიმა ბაბალოვი კლასში შემოვიდა, ჩვენს უსაყვარლეს პედაგოგს ვერა თურმანიძეს რალაც ჩასჩურჩულა ყურში, შემდეგ ჩემთან მოვიდა და გამიყვანა. შევედით სპორტულ დარბაზში. იქ ჩემთვის უცნობი ადამიანები დამხვდნენ. მათგან ერთ-ერთი ვახტანგ ჭაბუკიანი იყო.

იმ პერიოდში საბალეტო სკოლა მოწაფეების სიმრავლით განებივრებული არ იყო. ბატონი ვახტანგი თავის თანამშრომლებთან ერთად სკოლებში ნიჭიერ, მოქნილ, ელასტიურ ბავშვებს ეძებდა.

მე საკმაოზე მეტად ვაკმაყოფილებდი ამ მოთხოვნებს. მოთხოვეს სხვადასხვა ილეთი გამეკეთებინა. მეც უყოყმანოდ შევასრულე მისი სურვილი და როდესაც ხელებით დავინყე სიარული, გაოგნებულმა ბატონმა ვახტანგმა შესძახა: „ნებემ“. მაგრამ საქმე ამით არ დასრულებულა. მთავარი იყო ჩემი მშობლების თანხმობა. აი აქ კი სიტუაცია ცოტა დაიძაბა. დედას უნდოდა, რომ მე საბალეტო სკოლაში გადავსულიყავი. თვითონ მუსიკალური განათლება ჰქონდა, არაჩვეულებრივად უკრავდა, მღეროდა და ტანვარჯიშითაც იყო გატაცებული. მეც მან შემაყვარა ოპერისა და ბალეტის თეატრი; ბენუარის ლოჟაში არ დავბადებულვარ, თორემ იქ გავიზარდე. ამიტომ ეს წინადადება მხიბლავდა. მამა თავს იკავებდა, მაგრამ მთავარი, გადამწყვეტი ხმა მამის ძმას, გიორგი მელიქიშვილსა და მის ოჯახს ეკუთვნოდა. ის იყო უფროსი და, საერთოდ, სიცოცხლის ბოლომდე, ცხოვრებისეულ გადამწყვეტ ეტაპზე, ყოველთვის ჩვენს გვერდით იდგა. ეს ოჯახი გარშემორტყმული იყო უთბილესი, უნიჭიერესი მეგობრებით, რომელთა საზოგადოება აკადემიურ წრეს წარმოადგენდა. ისინიც უკრავდნენ, მღეროდნენ, მათაც ჰქონდათ დამთავრებული მუსიკალური სასწავლებელი, უყვარდათ ოპერა, ბალეტი, თეატრი, მაგრამ მომავალი პროფესიის არჩევას საკმაო გონებაგანჭვრეტით უდგებოდნენ. აქედან გამომდინარე, ჩემი მომავალი პროფესიის მიმართ მტკიცე უარი გაისმა. ამის მოთავე იყო ჩემი ბიცოლა - ელენე დოჩანაშვილი და მისი უახლოესი მეგობარი თინა ყაუხჩიშვილი.

მინდა ვთქვა, რომ იმ პერიოდის ადამიანებს, დიდ ცოდნასთან ერთად, დიდი სიბრძნე და გონებაგამჭრიახობა ჰქონდათ. რა თქმა უნდა, ეს გადან-ყვეტილება მართებული იყო. ამ გადანყვეტილებით, შეიძლება ითქვას, სად-ღაც მე დამინდეს. ბალეტი ისეთი სფერო იყო, რომელიც უმძიმეს შრომას მოითხოვდა, და ამავე დროს, შეიძლებოდა ამ შრომას შესაფერისი შედეგი არ მოჰყოლოდა. ამასთანავე, იმასაც ითვალისწინებდნენ, რამდენად შესა-ფერისი გარეგნობა და აღნაგობა მექნებოდა (ამის გამო ბევრ მოცეკვავეს სწავლა შუა გზაზე გაუნყვეტია ან მხოლოდ სახასიათო როლის შესრულება რგებია წილად და თავისი შრომა „დაკარგულ დროსთან“ გაუიგივებია).

დაახლოებით 9-10 წლის ასაკში ხელში ჩამივარდა მსოფლიოში ცნობი-ლი პრიმაბალერინას - გალინა ულანოვას ავტობიოგრაფიული წიგნი „Гадкий УТЁНОК“, რომელიც ბავშვებისთვის იყო განკუთვნილი. იქ იმდენად ცოცხლად იყო აღწერილი ის ტიტანური შრომა და ჯაფა, რასაც ბავშვობაში გალინა ულანოვა ეწეოდა: ცივი წყლის შხაპები, პუანტებით სიარულის სწავლა, და სხვა და სხვა, რასაც ალბათ მე ვერ გავუძლებდი.

ასეა, რომ ყოველდღიური მძიმე შრომის გარეშე ბალერინა და, მით უმეტეს ვარსკვლავი, ვერავინ გახდება. თუ შეეჭიდებოდი რაიმეს, ხნული ბოლომდე უნდა გაგეტანა. და აი ეს ყველაფერი იყო გააზრებული ამ უარში.

ამ ორი ქალბატონის აზრით, ჯობდა მქონოდა მეტი თავისუფალი დრო, მეტი მეფიქრა, მეკითხა, მესწავლა და ჩემი გზა თავად გამეკვლია.

ჩემგან პრიმაბალერინა გამოვიდოდა თუ არა, არ ვიცი, ალბათ არა, და ჩვეულებრივ რიგით, სახასიათო ბალერინობას ისევ დღევანდელ სტატუსში ყოფნა მირჩევნია. რაც მთავარია არ მანუხებს „დაკარგული დროის“ სინ-დრომი, რისთვისაც მე ამ ადამიანების მაღლიერი ვარ.